

PÅ APOSTLARNAS OCH PROFETERNAS GRUND

Inledning

Under de här bibeltimmarna skall vi koncentrera oss på temat ”Den kristna församlingen”.

Varför så många som tio bibeltimmar om ett sådant ämne?

Inom teologin kallades det förra århundradet kyrkans århundrade. Då började man på allvar upptäcka vad särskilt Nya testamentet har att säga om den kristna kyrkan och tillhörande frågor. Det är inte lätt att räkna de omfattande verk, alla de tusentals större och mindre böcker, som har skrivits under det förra århundradet. Det är alltså ett tema som inte blir uttömt i första hand. Det kommer vi också att se när vi nu försöker dyka ner i detta ämne.

Den första timmen utgör en inledning till ämnet. Sedan skall vi använda resten av tiden till fördjupning.

Idag skall vi allmänt tala om vad den kristna församlingen är och vad som konstituerar den kristna församlingen, medan vi framöver skall koncentrera oss på olika angivna ämnen.

När det gäller de fyra följande bibeltimmarna skall vi följa det som sägs om den kristna kyrkan i den nicenska trosbekännelsen. Där sägs: Vi tror på en, helig, katolsk och apostolisk kyrka.

Vi skall använda en timme för vart och ett av dessa enskilda begrepp. Första timmen handlar om kyrkans enhet, den andra om dess helighet, den tredje om dess katolicitet och den fjärde om att den är apostolisk.

Allt detta är saker som Nya testamentet har mycket att säga om och som det är viktigt för oss att ha i minnet, om vi skall tänka rätt om vad den kristna församlingen är.

Församling och kyrka

När vi talar om den kristna församlingen är det två ord som används om varandra: *församling* och *kyrka*. Det gäller också i bibelöversättningen.

I den gamla norska bibelöversättningen från 1930 är det ord som är föremål för vårt studium dessa timmar konsekvent översatt med ordet *menighet*. (På svenska: församling, övers. anm.) I nyare översättningar översätter man gärna med kyrka eller så låter man det finnas en viss variation. I den nyaste svenska bibelöversättningen (Bibel 2000, övers. anm.) är ordet översatt med kyrka där man avser den universella kyrkan, det vill säga gemenskapen mellan alla troende på hela jorden, men där det är tal om lokalförsamlingen är ordet översatt med församling. Så har man försökt att göra en åtskillnad för att underlätta förståelsen av texten.

Men i Nya testamentets grundtext används bara ett ord och det återkommer hela tiden. Det är ordet *ekkesia*.

Detta ord är egentligen ett grekiskt ord. Och då den kristna kyrkan på 400-talet skulle översätta Bibeln till latin fanns det inte något bra motsvarande ord på latin som man kunde använda. Därför tog man helt enkelt det grekiska ordet som lånord in i den latinska bibelöversättningen. Så har detta ord förts vidare som det stående begreppet för vad den kristna kyrkan är inom teologin. Det skrivs på latin *ecclesia*.

I linje med detta har man också en egen gren i teologin som kallas *ecclesiologi*, som helt enkelt betyder läran om kyrkan.

Nya testamentets ord *ekkesia* är ett sammansatt ord. *Klesia* kommer av verbet *kaleå* som betyder att kalla. *Ekklesia* betyder att kalla ut. Ordet betecknar alltså en samling människor som är kallade ut från sitt ursprungliga sammanhang för att utgöra en ny enhet, en ny gemenskap.

Den bibliska tankegången bakom detta är: *Ekklesia* är den församling av människor som är kallade ut ur världen för att de skall tillhöra Herren Jesus.

Därmed är det mycket tydligt och klart, att när vår Bibel använder detta ord församling eller kyrka, så är det alltid

underförstått att det här handlar om ett folk som är kallat ut från världen och som därför är avskilt från världen. Ordet församling står så att säga alltid som en motsats till begreppet världen i Nya testamentet.

Kyrkan och världen är radikalt åtskilda. Det är Gud själv som har avskilt ett folk från världen för att det skall tillhöra honom.

Så talar Jesus själv i evangelierna när han talar om att han skall bygga en församling, en kyrka, i världen. Första gången sker i samband med Petrus stora bekännelse. Jesus har frågat lärjungarna (Matt. 16:15–18):

”Och ni, vem säger ni att jag är?” Simon Petrus svarade: ”Du är Messias, den levande Gudens Son.” Jesus sade till honom: ”Salig är du, Simon, Jonas son. Ty kött och blod har inte uppenbarat detta för dig, utan min Fader som är i himlen. Jag säger dig: Du är Petrus, och på denna klippa skall jag bygga min församling, och helvetets portar skall inte få makt över den.”

När Jesus här använder ordet församling, ekklesia, så använder han ett ord som var väl känt för alla judar, för alla som kände Gamla testamentet. Det är också av mycket stor betydelse att Jesus benämner församlingen som *min* i stället för att säga *Guds*. Härmed understryker Jesus att *han är den Gud som är församlingens Herre enligt Gamla testamentet*.

I Gamla testamentet möter du ofta motsvarande begrepp som beteckning på Israel, som Guds folk. Vi måste då gå tillbaka till det som är ”grundtexten” i Bibeln. Vi finner då orden i Andra Moseboken, kapitel 19. Israel har förts ut ur Egypten och fångenskapen. Efter övergången genom Röda havet leder Herren dem fram till Sinai berg där han kommer att ingå förbund med folket. Herren kallar upp Mose på berget och det första han säger är följande (2 Mos. 19:4–6):

Ni har själva sett vad jag har gjort med egyptierna och hur jag har burit er på örningar och fört er till mig. Om ni nu hör min röst och håller mitt förbund,

skall ni vara min dyrbara egendom framför alla andra folk, ty hela jorden är min. Ni skall för mig vara ett rike av präster och ett heligt folk. Detta är vad du skall tala till Israels barn.

Vilken är situationen? Israel står inför Guds ansikte vid Sinai, som ett folk som har blivit förlössat från träldomen under Faraos, förlössat genom lammets blod, förlössat genom övergången genom Röda Havet. Herren har låtit dessa ord ljuda: ”Herren skall strida för er, och ni skall hålla er stilla.” (2 Mos. 14:14) Israel har blivit till som folk genom Guds gärning, genom Guds ingripande till frälsning. Israel har inte blivit till som folk i kraft av något de själva har gjort eller företagit sig. De har blivit ett särskilt folk för att Herren har utvalt dem, Herren har gripit in, Herren har utfört sina gärningar till deras frälsning. Guds egna gärningar gör dessa till Guds eget folk.

Guds folk är Guds skapelse

I enlighet med detta understryker vår Bibel mycket starkt att Guds folk är en Guds skapelse, ett verk av Guds egen hand. Kanske allra starkast uttrycks detta i Ps. 100. Denna psalm skulle sjungas när folket kom samman i Herrens helgedom, i templet, för att fira en helig högtid, alltså när de samlades som Guds folk inför Herrens ansikte. I det att de gick in i templet skulle de sjunga så (v. 2):

Tjäna Herren med glädje, kom inför hans ansikte med jubelrop!

I efterföljande vers lyder orden:

Besinna att Herren är Gud. Han har gjort oss och inte vi själva. Vi är hans folk och får i hans hjord.

Här sägs alltså med stor tyngd: *Han har skapat oss* och inte vi själva. Att Gud har ett folk i världen är alltså en frukt, ett resultat av Guds eget ingripande. Det är Guds gärning.

Den kristna församlingen här i världen är alltså inte ett resultat av något människor har företagit sig. Det är inte som

en förening eller en organisation där människor som har gemensamma intressen sluter sig samman och blir överens om något de gemensamt vill arbeta för. Nej, det är Gud som har skapat och sammanfogat dem. Församlingen är ovanifrån och inte nedifrån genom något som människor företar sig. Det är viktigt att vara klar över detta, inte minst i vår tid som är så starkt präglad av individualismen, där vi är vana att tänka att vad den enskilde, eller en grupp människor, kommer överens om att ta sig för är det som har avgörande betydelse.

Så tänker alltså inte Bibeln. Församlingen har inte blivit till för att en grupp enskilda människor, utifrån sina intressen enats om att komma samman. I linje med detta finner vi ett speciellt språkbruk i Nya testamentet när det gäller att ”komma in i” den troende församlingen. Genom det som skedde på pingstdagen blev det ”*på den dag lagt til omkring tre tusen sjeler*”. (Apg. 2:41) *Vem är det som lägger till?* Det är Herren. Ett mycket talande uttryck! Guds församling i världen är Guds eget verk.

Det heliga folket

I avsnittet från Andra Moseboken finns en hel rad centrala ord och begrepp om vad denna Guds församling är. Här sägs bl.a. att Guds folk är ”*ett kungarike av präster*”. Redan i Gamla testamentet omtalas alltså det s.k. allmänna prästadömet.

Guds folk kallas också för ”det heliga folket”. Det är det som på ett särskilt sätt kännetecknar Guds folk här i världen. Guds folk är, pga. att det är det heliga folket, ett annorlunda folk. Det är ett folk som inte är som alla andra folk som lever i världen. Vi skall återkomma till detta, men lägg märke till vad som sägs i 2 Mos. 19:5:

*Om ni nu hör min röst och håller mitt förbund,
skall ni vara min dyrbara egendom framför alla
andra folk.*

I grundtexten uttrycks detta på ett annat sätt. Som det formulerats här kan man uppfatta det som att de är Guds folk endast i den mån de uppfyller lagen. Man får intrycket att det

sägs: *Om ni är lydiga, alltså mot Herrens lag. Men i grundtexten står det bokstavligt:*

Om ni hörande hör min röst, då skall ni vara min egendom framför alla andra folk.

Vad Gud därmed säger är att Guds folk är olösligt bundet till Guds ord. Att detta folk har Guds ord gör det till Guds eget folk – det är det helt centrala. Det lär hela den heliga Skrift om vad den kristna församlingen är. Den kristna församlingen blir till, skapas och uppehålls i kraft av Guds ord som ljuder. Genom sitt ord skapar Gud sin församling här i världen.

Kyrkan skapas av nådemedlen

”Om ni hörande hör min röst ...” Det som är Guds folks särskilda kännetecken, enligt den heliga Skrift, är att de har Guds ord och håller Guds ord högt. Samma sak uttrycks också med mycket stor klarhet i den Augsburgska bekännelsen. Det som skapar den kristna kyrkan är Ordet och nådemedlen. Dopet och nattvarden är inget annat än Ordet givet till oss genom en yttre handling. Dopet är en yttre handling där Guds ord är klätt i vatten. Nattvarden är en yttre handling där vi i kraft av Kristi ord och löfte tar emot hans egen kropp och hans eget blod. Ordet gör sakramenten till vad de är! Guds ord är det ”konstituerande” för Guds folk. Guds folk är därför ett folk som hör Guds heliga ord.

I dagligt tal använder vi ett uttryck som lyder: ”att höra samman”. Här har vi en dubbelhet. Guds folk är det folk som hör samman därför att de hör (lyssnar övers. anm.) samman. De hör Guds ord tillsammans.

Det finns också exempel från Nya testamentet angående detta (1 Joh. 1:1–3):

Det som var från begynnelsen, det vi har hört, det vi med egna ögon har sett, det vi skådade och med våra händer rörde vid – om Livets Ord är det vi vittnar. Ja, livet uppenbarades, vi har sett det och vittnar om det och förkunnar för er det eviga livet, som var hos Fadern och uppenbarades för oss. Det

vi har sett och hört förkunnar vi för er, för att också ni skall ha gemenskap med oss. Och vår gemenskap är med Fadern och hans Son Jesus Kristus.

Det budskap som apostlarna förkunnar – och där det når in i människors hjärtan – leder fram till den frukt det är avsett att bära. Det skapar en gemenskap, en gemenskap både mellan de troende – det sägs att vi förkunnar detta för er ”för att också ni skall ha gemenskap med oss” – och en gemenskap ”med Fadern och hans Son Jesus Kristus”. Det budskap som ljuder skapar denna djupa gemenskap, något som inte enbart är en rent mänsklig gemenskap. Det är en gemenskap där vi är inympade och lever i gemenskap med Fadern och med Sonen, med den treenige Guden.

Ett annat centralt ord hämtas från Jesu ord i förhöret inför Pilatus i Joh. 18. Pilatus frågar om Jesus är en konung och vad han har gjort. Jesus svarar då (Joh. 18:36–37):

”Mitt rike är inte av den här världen [kom ihåg grundbetydelsen av ordet ek-klesia]. Om mitt rike vore av den här världen, hade mina tjänare kämpat för att jag inte skulle bli överlämnad åt judarna. Men nu är mitt rike inte av den här världen.” Pilatus sade: ”Du är alltså en konung?” Jesus svarade: ”Du säger själv att jag är en konung. Ja, för att vittna om sanningen är jag född, och därför har jag kommit till världen. Var och en som är av sanningen lyssnar till min röst.”

Jesus säger med klara ord hur, på vad sätt, han blir kung i den enskilda människans liv. Hon hör hans röst. Hur får hon del i det rike som inte är av den här världen? Genom att höra hans röst får hon del i detta rike.

Samma sak säger Jesus i sin översteprästerliga förbön (Joh. 17:14):

Jag har gett dem ditt ord, och världen har hatat dem, eftersom de inte är av världen, liksom inte heller jag är av världen.

Här finner vi Jesu egen sammanfattning av hans vård av lärjungarna: han har gett dem sitt ord. Detta har omedelbart skapat en bestämd frukt: de är inte längre av denna världen. Där Kristi ord får ingång och bär frukt i en människas hjärta, där skiljs hon ut från världen och tillhör Kristi rike.

I linje med detta skriver vår kyrkas reformator klart och tydligt om den kristna kyrkan och vem det är som tillhör den sanna kristna kyrkan: Alla som har den levande och sanna tron på Herren Jesus tillhör den kristna församlingen här i världen. Inga andra. Båda delarna understryks av Martin Luther med lika stort eftertryck.

Omvändelse och tro

Det som gör en människa till en frälst människa är detsamma som gör henne till en lem i Kristi församling här på jorden. Vad frälser en människa? Omvändelsen och tron på evangeliet om Jesus. Vad gör henne till en lem i Kristi församling? Samma sak – omvändelsen och tron på evangeliet. Så sant man lever i en sann omvändelse och tro hör man till den kristna församlingen här på jorden, till det rike som inte är av världen.

Detta innebär också att även om många människor hör till den yttre kyrkoorganisationen, men inte är sanna och levande kristna, hör dessa inte till kyrkan i egentlig mening (*ecclesia propriae*). Nya testamentet säger uttryckligen att *den kristna kyrkan är och består endast av dem som äger tron på Jesus. Ingen annan!* Det som kallas kyrka utanför detta faktum, eller oberoende av det, är inte kyrka eller församling. Därför spetsformulerar Luther detta i Schmalkaldiska artiklarna (en av de bekännelseskrifter som inte har kommit in i Den norska kyrkans bekännelseskrifter) (SKB, s. 335, SA XII 2):

Ty ett barn på sju år vet numera, Gud vare lov, vad kyrkan är: hon är nämligen de heliga troende och "fåren, som höra sin herdes röst".

Det är den kristna församlingen.

Därmed blir det också klart för oss, att Nya testamentet

här talar om den kristna församlingen på ett sätt som klart skiljer sig från det som de flesta tänker när de hör ordet kyrka eller församling. Då tänker man ju oftast på en yttre organisation eller dylikt, eller även en byggnad. Men detta är alltså inte kyrkan i ordets nytestamentliga mening. Till denna hör endast de som äger tron på Jesus.

Det som gör detta folk till Guds folk är alltså först och sist att Guds ord i evangeliet får ljuda, skapa omvändelse, pånyttfödelse och frälsning i människors hjärtan. Det som är den kristna församlingens främsta kännetecken är därför just Ordet. Därför säger också reformatorn om församlingen: ”Där Guds ord är, där är Guds folk. Och där Guds folk är, där är Guds ord.” Här kan det med full rätt sägas som Nya testamentet understryker i ett annat sammanhang:

De två är ett. Vad Gud har sammanfogat skall människan inte åtskilja. Guds Ord och Guds folk är två sidor av samma sak, så som Nya testamentet tänker.

Bekännelse

Detta kommer till klart uttryck i Petrus stora bekännelse: ”*Du är Messias, den levande Gudens Son*” – ett klart erkännande av vem Jesus är och att han tror på Herren Jesus. Denna tro och bekännelse – grundad på Ordet – är den kristna församlingens kännetecken. Det betyder i praktiken att en sann kristen församling alltid måste vara en *bekännande* församling. Guds folk skall alltid klart kunna redovisa skälen för sin tro. Vad tror ni, vilka är ni, vad är era kännetecken?

Bekännelsen är detta kännetecken och måste ljuda precis lika klart som den ljöd för Petrus. Vi tror och vet att Jesus är Messias, den levande Gudens Son. Det håller vi oss till. Det litar vi på. Det bygger vi på i liv och död. Vi har inget annat hopp. Denna bekännelse är den kristna församlingens särskilda kännetecken. Med en sådan frimodig bekännelse ger församlingen uttryck för sin tro och anslutning till Guds ord.

Grekiskans ord för bekänna betyder helt enkelt att *säga det samma som*. Vad gör vi då när vi bekänner? Vi säger det samma som Gud redan har sagt i sitt heliga ord! Bekännelsen

är alltså uttryck för att församlingen offentligt, tydligt och klart tillkännager att den omfattar – säger sitt ”ja” – till Ordet som grundval för liv och gärning. Det är det första att lägga märke till.

Det andra vi skall notera i detta sammanhang är att Ordet också utgör den kristna församlingens existensberättigande här i världen. Varför tar inte Jesus hem oss till himlen så snart vi har blivit omvända och kommit till tro? I stället låter han oss vara kvar här i världen, ofta under en lång livstid. Skälet är att Guds folk här i världen har kallelsen att hålla fram Guds ord så att fler människor kan bli frälsta och ”lagda till” församlingen. I detta ligger huvudorsaken till den kristna församlingens existens här i tiden. Existensberättigandet, orsaken till att Jesus låter oss förbli här i världen, är att *Ordet skall ljuda där hans folk är*.

Detta innebär att när förkunnelsen av Guds ord urvattnas, ödeläggs, omformas till något annat än det Herren har satt den till att vara, ja, urartar till villolära, då mister också kyrkan hela sitt existensberättigande. Skälet till att vi kommer samman ligger alltså i kallelsen att bära fram Ordet här i världen. Det är det andra vi skall lägga märke till när det gäller förhållandet mellan Guds folk och Guds ord.

Traditionsförmedling

Det tredje vi skall lägga märke till är det aposteln lär oss i Första Korintierbrevet. Där sammanfattar aposteln det evangelium han är satt att förkunna (1 Kor 15:1–3):

Bröder, jag vill påminna er om evangeliet som jag predikade för er, som ni tog emot och står fasta i, och genom vilket ni blir frälsta. Jag vill påminna er om orden som jag förkunnade, om ni nu håller fast vid dem. Annars var det förgäves att ni kom till tro. Jag meddelade er det allra viktigaste, vad jag själv hade tagit emot, att Kristus dog för våra synder enligt Skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen enligt Skrifterna.

Paulus använder här två helt centrala begrepp som hade den allra största betydelse inom dåtidens judendom. Det är orden att *ta emot* och att *meddela vidare*. Vi kan kalla det den grundläggande kristna traditionsförmedlingen.

Vad innebär det enligt detta att höra till Guds folk? Det är att höra till en gemenskap som går från generation till generation genom historien. Det är ett folk som utgör en enhet, inte bara en sådan enhet som finns när vi är samlade i samma rum, utan också en enhet med de släkten som har gått före oss och de släkten som skall komma efter oss ända tills Herren Jesus kommer tillbaka.

Vad skapar detta enhetsband? Vi har fått något överlämnat från fäderna, ett arv och en skatt som det är en kallelse för oss att ge vidare till nästa släktled.

Denna process – att ta emot och ge vidare – kan endast utföras i överensstämmelse med Guds ord, om det skall ske i trohet. Överlämningen sker i trohet när jag i *oförändrat* skick ger vidare det jag har mottagit. Jag skall inte befatta mig med att efter eget tycke eller efter vad som är gångbart i tiden osv. ändra på det Guds ord som jag har tagit emot från fäderna. Guds folks kallelse är just denna: att ta emot och ge vidare i oförändrad form.

En gemenskap genom tiden

Guds folk utgör därför en gemenskap som inte finns bara här och nu i detta ögonblick, utan en gemenskap som sträcker sig genom hela historien, ja, som går *utöver* historien och in i evigheten, i himlen. Det sägs också klart och tydligt i vår Bibel (Hebr. 12:22–23):

Nej, ni har kommit till Sions berg och den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem, och till änglar i mångtusental, till en högtidsskara, en församling av förstfödda som har sina namn skrivna i himlen, till en domare som är allas Gud och till andarna hos de rättfärdiga som nått fullkomningen.

Lägg märke till att detta sägs till den kristna församlingen som är här i tiden! ”Ni har kommit till”, alltså knutits samman med och kommit in i den gemenskap som sträcker sig genom hela denna tidsålder, och nått in till *”andarna hos de rättfärdiga som nått fullkomningen”*! Den kristna kyrkans och församlingens enhet är inte bara något som är bundet till detta ögonblick, utan sträcker sig genom hela tiden, från begynnelsen till änden. Denna stora gemenskap som sträcker sig genom tiden och historien, kommer vi in i genom den överlämningsprocess, där vi tar emot och ger vidare Guds ord.

Vi talar ju ofta om ”konservativ kristendom”. Men vad är konservativ? Ordet konservativ betyder att *man bevarar något som man tagit emot* från tidigare slakten. *Just detta är kallelser!* Bara om vi på detta sätt tar vara på det som är överlämnat åt oss har vi ett hopp med tanke på framtiden. Mister vi det som är oss givet genom ordet vi fått från fäderna, mister vi också framtiden och hoppet. Det folk som är utan *för-tid* blir också utan *fram-tid*. Ett folk som blir utan historia och tradition, i ordets rätta mening, blir därmed också ett folk utan hopp och utan himmel över livet. Det är detta perspektiv Skriften har då den talar om den kristna församlingens kallelse här i tiden.

På apostlarnas och profeternas grund

Det är mot denna bakgrund aposteln säger som han gör i Efe-sierbrevet. I det andra kapitlet talas bl.a. om församlingens kännetecken som gemenskap mellan judar och hedningar. Och så säger han om denna gemenskap (Ef. 2:20–22):

Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv. Genom honom fogas hela byggnaden samman och växer upp till ett heligt tempel i Herren. I honom blir också ni uppbyggda till en Guds boning genom Anden.

Apostlarnas och profeternas grund – *det* är den kristna kyrkans grund. *Apostlarna* – det är det budskap vi har fått genom

Herrens Jesu lärjungar. *Profeterna* – det är det budskap vi har fått genom Gamla testamentets heliga skrifter.

När Paulus kallar detta för den kristna församlingens grund, och använder ”huset” som en bild av församlingen, så är det med denna grund som med grunden i varje hus. Förstörs grunden så förstörs också huset. *Om den kristna församlingens förhållande till Guds ord ödeläggs, så ödeläggs också församlingen som församling.*

Detta är nog det allra allvarligaste av det som sker runt omkring oss i Norge och också i de gamla nordiska folkkyrkorna idag. Förhållandet till Guds ord håller på att ödeläggas, och därigenom vittrar också hela kyrkan sönder som kyrka.

Här ropar den heliga Skrift och kallar oss tillbaka till Bibeln som grunden. Det är endast – och det skall sägas med den allra största tyngd – där denna grund får stå kvar som också Kristi löfte till Petrus står oavkortat: *”Helvetets portar skall inte få makt över dig.”*

Där församlingens förhållande till Guds ord ödeläggs – där går också detta Kristi löfte förlorat. Det gäller inte längre. Detta löfte står där i kraft av just bekännelsen till Jesu person och bekännelsen till Jesu ord. *”Ni är uppbyggda på profeternas och apostlarnas grund.”*

Om vi skall sammanfatta allt det som sagts, kanske det inte kan göras bättre än på detta sätt:

Där Guds folk bevarar Guds ord, där skall Guds ord bevåra Guds folk.

Det är hemligheten, och därför sjunger Grundtvig i sin stora psalm om Guds rike:

*Dets gåte er det Gudomsord
som skaper vad det nevner.*

Det är Ordet som är hemligheten i Guds folks liv här i världen, Ordet allena.